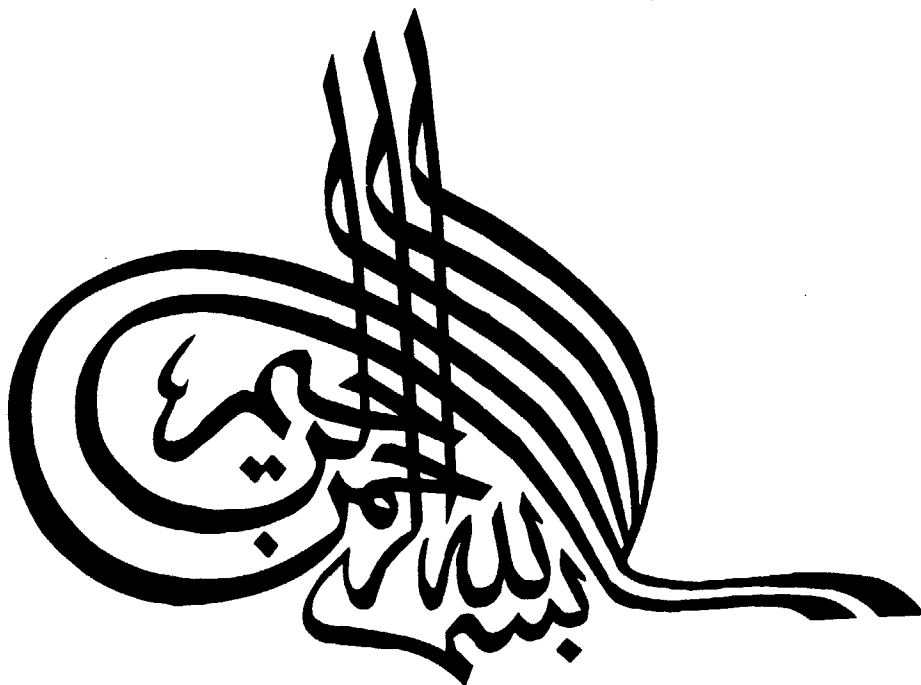
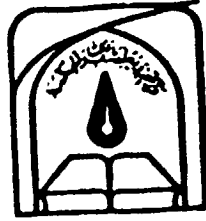
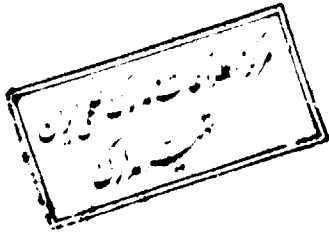

مرکز هنرهای تجسمی ایران
تعمیرات

تعمیرات
مرکز هنرهای تجسمی ایران
دانشگاه تهران
دانشکده هنرهای تجسمی
دانشجویان
فروردین ۱۳۷۱
فروردین ۷۱

۲۰۹۶۴

دانشگاه تربیت مدرس

دانشکده علوم پزشکی

پایان نامه کارشناسی ارشد
حشره شناسی پزشکی و مبارزه با ناقلین

بررسی وضعیت فعلی پشه خاکی ها در کانون لیشمانیوز احشایی
شهرستان کلیبر استان آذربایجان شرقی

نگارش:

رحیم فیروزی

استاد راهنما:

دکتر یاور راثی

اساتید مشاور:

دکتر عزت الدین جوادیان

مهندس علیه موسوی ایوانکی

زمستان ۱۳۷۷

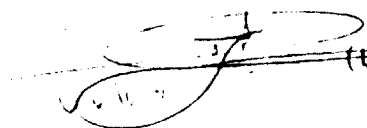
۲۴۱۹۲

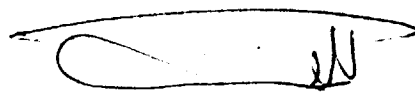
نمونه فرم تأیید به اعضای هیأت داوران مندرج در پایین نام کارشناسی ارشد

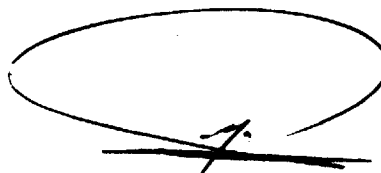
دینوسبله پابان نام کارشناسی ارشد محترم / آقا..... رحیم فیروزی..... نحت عنوان
بررسی وضعیت فعلی پشه خاکی ها در کانون لیشمانیوز احشایی شهرستان کلیبر استان آذربایجان شرقی

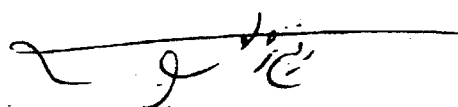
ندیم می شود. اینجانبان نسخه نهائی این پابان نام را از نظر فرم و محتوی بررسی و تأیید کرده و پذیرش آنرا
رای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می کنیم.

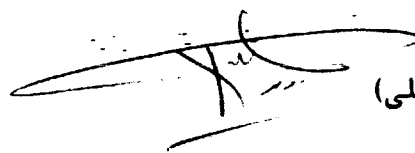
م و نام خانوادگی و امضاء اعضای هیأت داوران :

آقای دکتر یاور رانی (استاد راهنما)

آقای دکتر عزت الدین جوادیان (استاد مشاور)

آقای دکتر محمد رضا یعقوبی ارشادی (استاد ناظر)

آقای دکتر جواد رفیع نژاد (استاد ناظر)

سرکار خانم موسوی (استاد ناظر و نماینده تحصیلات تکمیلی)

شماره:.....

تاریخ:.....

پیوست:.....

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱ در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به مرکز نشر دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲ در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه)، عبارت ذیل را چاپ کند:

و کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد / رساله دکتری نگارنده در رشته حشره شناسی است که در سال ۱۳۷۷ در دانشکده پزشکی دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی سرکار خانم / جناب آقای دکتر بیاور رازی و مشاوره سرکار خانم / جناب آقای دکتر جوادیان از آن دفاع شده است.

ماده ۳ به منظور جبران بخشی از هزینه های نشریات دانشگاه تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به مرکز نشر دانشگاه اهدا کند دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴ در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵ دانشجوی تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تأمین نماید.

ماده ۶ اینجانب / رحیم فیروزی دانشجوی رشته حشره شناسی مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

تقدیم به :

آنانکه به من آموختند،

پدر و مادر بزرگوارم،

برادران و خواهران عزیزم،

و همسر مهربانم،

که همواره مدیون محبت و بزرگواریهای آنها بوده ام.

سپاسگزاری

«من لم يشكر المخلوق لم يشكر الخالق»

از جناب آقای دکتر یاور رائی، استادیار گرانقدر دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی تهران، استاد راهنمای گرامیم که ارشادات و راهنماییهای ارزنده اش راهگشای اصلی در کلیه مراحل این پایان نامه بوده، کمال سپاسگزاری را می نمایم.

از جناب آقای دکتر جوادیان، استاد فرزانه و مدیر محترم گروه حشره شناسی پزشکی دانشگاه تربیت مدرس که مشاوره این پایان نامه را بر عهده داشته و در کلیه مراحل تحصیل و پژوهش، مشوق و راهنمای اصلی بوده اند تقدیر و تشکر فراوان می نمایم.

از استاد ارجمند سرکار خانم مهندس موسوی که مشاوره این تحقیق را بر عهده داشته و در طول مدت تحصیل اینجانب را با ارشادات و عنایات خود مدیون خود نموده اند، کمال سپاس و قدردانی را می نمایم.

از تمامی بزرگواران و استادان ارجمندی که در طی دوران این مقطع تحصیلی افتخار شاگردی آنها را داشته ام، بویژه آقایان دکتر بابایی، دکتر باقری زنوز، دکتر تیرگری، دکتر دلیمی اصل، دکتر رفیع نژاد، دکتر روستایی، دکتر سیدی رشتی، دکتر فقیه زاده، دکتر لدنی، دکتر منصوریان و دکتر یعقوبی ارشادی تقدیر و تشکر می نمایم.

از کلیه مسئولین و کارمندان دانشگاه علوم پزشکی تبریز، مرکز بهداشت استان و مرکز بهداشتی و درمانی شهرستان کلبر که در مراحل اجرایی این پایان نامه اینجانب را یاری نموده اند، سپاسگزاری می نمایم.

از جناب آقای دکتر محبعلی، دانشیار گرامی گروه انگل شناسی دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی تهران، تقدیر و تشکر می نمایم.

پایان نامه موجود دست آورد راهنماییها و همکاریهای بسیاری از اساتید و دوستان گرامی بوده، نگارنده بر خود لازم می داند که سپاس قلبی خود را تقدیم یکایک آنها نموده و بهروزی شان را از خداوند متعال طلب می نمایم.

چکیده:

در طی سالهای اخیر تعداد موارد گزارش شده از بیماران لیشمانیوز احشایی (کالآزار) در شهرستان کلپیر استان آذربایجان شرقی سیر صعودی داشته و بنظر می‌رسد که منطقه فوق یکی دیگر از کانونهای اندمیک این بیماری باشد. با توجه به اینکه پشه خاکی‌ها ناقلین عامل این بیماری هستند و آگاهی از وضعیت آنها سهم اساسی در کنترل بیماری می‌تواند داشته باشد بنابراین، این مطالعه با اهداف تعیین فون، فعالیت فصلی، ترکیب گونه‌ای و نسبت جنسی پشه خاکی‌ها و همچنین تشریح آنها از نظر آلودگی به لپتوموناد، تعیین سن، بررسی اندکس خونخواری (Host preference) و مقایسه روشهای مختلف صید پشه خاکی‌های کانون لیشمانیوز احشایی شهرستان مذکور، در طی ماههای خرداد تا مهر ۱۳۷۷ بعمل آمد که در جمع آوری پشه خاکی‌ها از تله‌های چسبان و نورانی و آسپیراتور استفاده گردید.

در طول فعالیت فصلی ۷۶۲ پشه خاکی صید گردید و مشخص شد که فعالیت پشه خاکی‌ها از خرداد ماه شروع و در اوایل مهر ماه به پایان می‌رسد و دارای یک پیک در مرداد ماه می‌باشند. برای تعیین فون و انبوهی پشه خاکی‌ها ۶ روستا انتخاب و در طول فعالیت این حشرات ۶۵۲ پشه خاکی جمع آوری و تعیین هویت گردید. از پشه خاکی‌های صید شده ۱۳ گونه از جنس فلبوتوموس شامل ف. پرفیلیوی (۳۰/۳۷ درصد)، ف. کاندلاکی (۰/۴۶ درصد)، ف. ماژور (۰/۶۱ درصد)، ف. تویی (۱/۰۷ درصد)، ف. و نیونی (۰/۱۵ درصد)، ف. الکساندری (۵/۳۱ درصد)، ف. سرژنتی (۷/۷۶ درصد)، ف. پاپاتاسی (۱/۰۷ درصد)، ف. انصاری (۰/۱۵ درصد)، ف. لونجیداکتوس (۰/۷۷ درصد)، ف. هالپنسیس (۰/۷۷ درصد)، ف. بالکانیکوس (۰/۴۶ درصد)، ف. برویس (۰/۳۱ درصد) و ۴ گونه از جنس سرژنتومیا شامل سرژنتومیا دناتا تا (۳۴/۵۱ درصد)، س. سینتونی (۱۲/۲ درصد)، س. پاولوسکی (۷/۳۶ درصد) و س. اسکوامی پلوریس (۰/۱۵ درصد) بودند.

مطالعه ترکیب گونه‌ای و نسبت جنسی پشه خاکی‌ها نشان داد که نرهای فلبوتوموس پرفیلیوی (۶۶/۵۴ درصد) و ماده‌های سرژنتومیا دناتا تا (۷۱/۲۳ درصد) غالب بوده، بطوریکه در جنس فلبوتوموس نسبت جنسی ۲/۴۲ و در جنس سرژنتومیا ۰/۵۲ و در کل پشه خاکی‌های منطقه ۱/۱۶ می‌باشد.

نتایج اندکس خونخواری پشه خاکی ها بروش تست ELIZA با آنتی سرمهای انسان و سگ نشان داد. که گونه فلبوتوموس پرفیلیوی (۲۴/۰۷ درصد) از خون انسان، (۳/۷۰ درصد) از سگ و (۷۲/۲۳ درصد) از سایر میزبانها خونخواری کردند که حاکی از تمایل خیلی زیاد این پشه خاکی به خون انسان می باشد.

نتایج مقایسه روشهای مختلف صید پشه خاکی توسط تله نورانی و تله های چسبان نشان می دهد که ۶۸/۵۷ درصد فلبوتوموس پرفیلیوی و بقیه شامل ف. سرژنتی (۸/۵۷ درصد)، سرژنتومیا دنتاتا (۱۷/۱۴ درصد) و سرژنتومیا سینتونی (۵/۷۱ درصد) می باشند. ارزیابی نتایج با تست کای اسکویر با احتمال ۹۵ درصد نشان می دهد گونه فلبوتوموس پرفیلیوی توسط تله های نورانی بیشتر از تله های چسبان صید می گردد.

از مجموع ۵۱ عدد پشه خاکی تشریح شده ۳۸ عدد فلبوتوموس پرفیلیوی، ۶ عدد فلبوتوموس سرژنتی و یک عدد سرژنتومیا دنتاتا بودند که در هیچ یک از آنها آلودگی به لپیتوموناد مشاهده نگردید. همزمان با تشریح پشه خاکی ها، تعیین سن جمعیت بعمل آمد و از ۳۸ عدد فلبوتوموس پرفیلیوی (۸۸/۳۷ درصد) پاروس و (۱۱/۶۲ درصد) نولی پاروس بودند و بطور کلی از مجموع پشه خاکی های تشریح شده (۸۸/۲۴ درصد) پاروس و (۱۱/۷۶ درصد) نولی پاروس بودند.

کلمات کلیدی: لیشانیوز احشایی، پشه خاکی، کلیر، آذربایجان شرقی.

فهرست مندرجات

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
فصل اول: مروری بر مطالعات گذشته	
۳	۱-۱- تعریف
۳	۲-۱- وضعیت لیشمانیوز احشایی در جهان و ایران
۳	۱-۲-۱- وضعیت لیشمانیوز احشایی در دنیای قدیم
۱۵	۲-۲-۱- وضعیت لیشمانیوز احشایی در دنیای جدید
۱۵	۳-۲-۱- وضعیت لیشمانیوز احشایی در ایران
۱۶	۳-۱- طبقه بندی عامل بیماری و جایگاه آن در طبقه بندی تک یاخته ها
۱۸	۴-۱- مرفولوژی (ریخت شناسی) و دوره زندگی انگل لیشمانیا
۲۰	۵-۱- طبقه بندی پشه خاکی های ناقل لیشمانیوز
۲۱	۶-۱- مرفولوژی (ریخت شناسی) پشه خاکی ها
۲۲	۷-۱- دوره زندگی پشه خاکی ها
۲۷	۸-۱- عادات رفتاری بالغ
۲۸	۹-۱- اهمیت پزشکی پشه خاکی ها
۲۸	۱-۹-۱- لیشمانیوزها
۳۰	۲-۹-۱- تب سه روزه یا تب پاپاتاسی
۳۱	۳-۹-۱- تب اورویا (بیماری کاریون)
۳۱	۱۰-۱- کنترل
۳۳	۱۱-۱- روشهای جمع آوری، نگهداری و بررسی پشه خاکی ها
۳۳	۱-۱۱-۱- اصول جمع آوری
۳۴	۲-۱۱-۱- نگهداری پشه خاکی ها
۳۴	۳-۱۱-۱- مونته کردن و تعیین هویت پشه خاکی ها

فصل دوم: ویژگیهای منطقه مورد بررسی

۱-۲- جغرافیای طبیعی	۳۷
۱-۱-۲- ارتفاعات آذربایجان و منطقه	۳۷
۱-۱-۱-۲- رشته کوههای ارسباران	۳۹
۲-۱-۱-۲- ارتفاعات جوشن و پیرسقا	۴۰
۳-۱-۱-۲- کوههای کلبر	۴۱
۲-۱-۲- رودخانه‌های منطقه	۴۵
۱-۲-۱-۲- دوزال چای	۴۵
۲-۲-۱-۲- رودخانه اشتبین (Uchtibin)	۴۵
۳-۲-۱-۲- رودخانه کلبر	۴۵
۴-۲-۱-۲- رودخانه قره سو	۴۶
۲-۲- جغرافیای انسانی	۴۷
۱-۲-۲- جمعیت	۴۷
۳-۲- جغرافیای سیاسی	۴۸

فصل سوم: مواد و روش کار

۱-۳- انتخاب و تعیین مکانهای مناسب نمونه برداری جهت مطالعه	۵۱
۲-۳- مواد	۵۱
۳-۳- روشها	۵۳
۱-۳-۳- تعیین فعالیت فصلی پشه خاکی ها	۵۳
۲-۳-۳- تعیین فون و انبوهی پشه خاکی ها	۵۳

۳-۳-۳- بررسی اندکس خوانخواری در پشه خاکی های منطقه (ناقلین یا ناقل احتمالی کالا آزار) در روستای آبش احمد شهرستان کلپیر	۵۴
۳-۳-۴- تعیین ترکیب گونه ای و نسبت جنسی پشه خاکی های منطقه	۵۵
۳-۳-۵- مقایسه روشهای مختلف صید پشه خاکی ها	۵۵
۳-۳-۶- تعیین سن پشه خاکی ها در روستای آبش احمد شهرستان کلپیر	۵۵
۳-۳-۷- تشریح پشه خاکی ها از نظر آلودگی به لپتوموناد جهت تعیین ناقل یا ناقلین	۵۷

فصل چهارم نتیجه گیری و بحث

۱-۴- فعالیت فصلی پشه خاکی ها	۵۹
۱-۱-۴- فعالیت فصلی پشه خاکی ها در منطقه کوهستانی شهرستان کلپیر	۵۹
۲-۱-۴- فعالیت فصلی پشه خاکی ها در منطقه دشت شهرستان کلپیر	۶۴
۲-۴- بررسی فون و انبوهی پشه خاکی ها	۷۱
۱-۲-۴- بررسی فون و انبوهی پشه خاکی ها در منطقه کوهستانی شهرستان کلپیر	۷۱
۲-۲-۴- بررسی فون و انبوهی پشه خاکی ها در منطقه دشت شهرستان کلپیر	۷۹
۳-۴- ترکیب گونه ای و نسبت جنسی پشه خاکی های منطقه	۸۹
۴-۴- بررسی اندکس خوانخواری در پشه خاکی های منطقه (ناقل یا ناقلین احتمالی کالا آزار) روستای آبش احمد شهرستان کلپیر	۹۲
۵-۴- مقایسه روشهای مختلف صید پشه خاکی	۹۵
۶-۴- تعیین سن پشه خاکی ها در روستای آبش احمد شهرستان کلپیر	۹۸
۷-۴- تشریح پشه خاکی ها از نظر الودگی به لپتوموناد جهت تعیین ناقل یا ناقلین احتمالی در روستای آبش احمد شهرستان کلپیر	۱۰۰
۸-۴- بررسی موارد انسانی مبتلا به کالا آزار در شهرستان کلپیر در زمان مطالعه	۱۰۱
بحث	۱۰۵
منابع	۱۰۶
چکیده انگلیسی	

فهرست جدولها

- جدول شماره ۱-۱- طبقه بندی عوامل لیشمانیوز در زیر جنسهای لیشمانیا و ویانیا ۱۷
- جدول شماره ۱-۲- توزیع انواع خاکهای آذربایجانشرقی و مقدار تقریبی آنها ۴۳
- جدول شماره ۱-۴- فراوانی و فون پشه خاکی ها برحسب فعالیت فصلی آنها در اماکن ثابت داخلی روستای آبش احمد از شهرستان کلپیر در طی خرداد الی شهریور سال ۱۳۷۷ ..... ۶۰
- جدول شماره ۲-۴- فراوانی و فون پشه خاکی ها برحسب فعالیت فصلی آنها در اماکن ثابت خارجی روستای آبش احمد از شهرستان کلپیر در طی خرداد الی شهریور سال ۱۳۷۷ ..... ۶۲
- جدول شماره ۳-۴- فراوانی و فون پشه خاکی ها برحسب فعالیت فصلی آنها در اماکن ثابت داخلی روستای خمارلو از شهرستان کلپیر در طی خرداد الی مهر سال ۱۳۷۷ ..... ۶۵
- جدول شماره ۴-۴- فراوانی و فون پشه خاکی ها برحسب فعالیت فصلی آنها در اماکن ثابت خارجی روستای خمارلو از شهرستان کلپیر در طی خرداد الی مهر سال ۱۳۷۷ ..... ۶۸
- جدول شماره ۵-۴- فراوانی و فون پشه خاکی ها در اماکن داخلی و خارجی منطقه کوهستانی در طی خرداد الی شهریور سال ۱۳۷۷ شهرستان کلپیر ۷۵
- جدول شماره ۶-۴- فراوانی و فون پشه خاکی های صید شده از اماکن خارجی و داخلی در طی خرداد الی شهریور ماه سال ۱۳۷۷ منطقه کوهستان شهرستان کلپیر ۷۷
- جدول شماره ۷-۴- فراوانی و فون پشه خاکی ها در اماکن داخلی و خارجی منطقه دشت طی خرداد الی مهر سال ۱۳۷۷ شهرستان کلپیر ۸۳
- جدول شماره ۸-۴- فراوانی و فون پشه خاکی های صید شده از اماکن خارجی و داخلی در طی خرداد الی مهر سال ۱۳۷۷ منطقه دشت شهرستان کلپیر ۸۷
- جدول شماره ۹-۴- ترکیب گونه ای، نسبت جنسی (نر- ماده) و فراوانی پشه خاکی های شهرستان کلپیر، ۱۳۷۷ ..... ۹۰
- جدول شماره ۱۰-۴- نتایج لکه های خون تهیه شده از فلبوتوموس پرفیلیوی براساس تست الیزا در روستای آبش احمد شهرستان کلپیر سال ۱۳۷۷ ..... ۹۳
- جدول شماره ۱۱-۴- گونه های صید شده از اماکن داخلی و خارجی توسط تله نورانی در روستای آبش احمد شهرستان کلپیر سال ۱۳۷۷ ..... ۹۶

فهرست جدولها

- جدول شماره ۴-۱۲- مقایسه نتایج آماری تله‌های نورانی و چسبان از نظر صید پشه خاکی ها در سال ۱۳۷۷ روستای آبش احمد شهرستان کلیبر ۹۷
- جدول شماره ۴-۱۳- پشه خاکی های تشریح شده و سن جمعیت های آنها در روستای آبش احمد شهرستان کلیبر سال ۱۳۷۷ ..... ۹۹
- جدول شماره ۴-۱۴- توزیع سنی و جنسی بیماران مبتلا به کالا آزار در گروه های سنی مختلف در شهرستان کلیبر از سال ۷۶-۷۱ ..... ۱۰۲

فهرست اشکال، نمودارها و نقشه‌ها

- شکل شماره ۱-۱- قطعات دهانی پشه خاکی ماده ۲۴
- شکل شماره ۲-۱- دستگاه تناسلی پشه خاکی ۲۵
- شکل شماره ۳-۱- مراحل مختلف زندگی پشه خاکی ۲۶
- نقشه شماره ۱-۲- نقشه استان آذربایجان شرقی به تفکیک شهرستان و شهرستان کلپیر به تفکیک بخش و دهستان ۴۲
- نمودار شماره ۱-۲- هرم سنی جمعیت شهرستان کلپیر ۴۷
- نمودار شماره ۱-۴- فراوانی و فون *Ph. perfiliewi* برحسب فعالیت فصلی آن در اماکن ثابت داخلی روستای آبش - احمد از شهرستان کلپیر در طی خرداد الی شهریور سال ۱۳۷۷ ..... ۶۱
- نمودار شماره ۲-۴- فراوانی و فون *Ph. perfiliewi* برحسب فعالیت فصلی آن در اماکن ثابت خارجی روستای آبش - احمد از شهرستان کلپیر در طی خرداد الی شهریور سال ۱۳۷۷ ..... ۶۳
- نمودار شماره ۳-۴- فراوانی و فون *Ph. perfiliewi* برحسب فعالیت فصلی آن در اماکن ثابت داخلی روستای خمارلو از شهرستان کلپیر در طی خرداد الی مهر سال ۱۳۷۷ ..... ۶۷
- نمودار شماره ۴-۴- فراوانی و فون *Ph. perfiliewi* برحسب فعالیت فصلی آن در اماکن ثابت خارجی روستای خمارلو از شهرستان کلپیر در طی خرداد الی مهر سال ۱۳۷۷ ..... ۷۰
- نمودار شماره ۵-۴- فون و انبوهی پشه خاکی‌های صید شده از اماکن داخلی و خارجی منطقه کوهستان شهرستان کلپیر در طی خرداد الی شهریور سال ۱۳۷۷ ..... ۷۸
- نمودار شماره ۶-۴- فون و انبوهی پشه خاکی‌های صید شده از اماکن داخلی و خارجی شهرستان کلپیر طی خرداد الی مهر سال ۱۳۷۷ ..... ۸۸
- نمودار شماره ۷-۴- فون و انبوهی پشه خاکی‌های صید شده از اماکن داخلی و خارجی شهرستان کلپیر طی خرداد الی مهر سال ۱۳۷۷ ..... ۹۱
- نمودار شماره ۸-۴- نتایج لکه‌های خون تهیه شده از *Ph. perfiliewi* براساس تست ELISA در روستای آبش احمد شهرستان کلپیر سال ۱۳۷۷ ..... ۱۰۰
- نمودار شماره ۹-۴- توزیع سنی و جنسی بیماران کالا آزاری در شهرستان کلپیر ۱۳۷۶-۱۳۷۱ ..... ۱۰۳
- نمودار شماره ۱۰-۴- توزیع بیماران مبتلا به کالا آزار در شهرستان کلپیر در سالهای ۱۳۷۶ - ۱۳۷۱ ..... ۱۰۴

مقدمه

لیشمانیوزها، که در شمار بیماریهای مشترک انسان و حیوان اند، در اغلب نقاط جهان وجود دارند و بصورت ضایعات پوستی (سالک)، احشایی (کالا آزار) و مخاطی - پوستی بروز می کنند. لیشمانیوزها امروزه اهمیت خاصی دارند. وقوع سالیانه این بیماری حدود ۶۰۰۰۰۰ نفر و شیوع آنها در حدود ۱۲ میلیون نفر است و حدوداً ۳۵۰ میلیون نفر در معرض خطر این بیماری هستند. چنین وضعیتی در بعضی از نقاط جهان، منجمله در ایران، این بیماری را بخصوص در دو دهه گذشته بصورت یک مشکل بهداشتی در آورده است [۱].

در کشور ما لیشمانیوز به دو صورت پوستی و احشایی وجود دارد بطوریکه نوع احشایی آن بصورت کانونهای اندمیک در استانهای اردبیل، فارس و کرمان ملاحظه می شود [۱۲، ۱۸، ۱۹] و بیماری لیشمانیوز احشایی در برخی از شهرستانهای استانهای آذربایجان شرقی، زنجان، گیلان، مازندران، تهران، کردستان، قم، سمنان، مرکزی، لرستان، کرمانشاه، خوزستان، سیستان و بلوچستان چهارمحال بختیاری و خراسان ملاحظه گردیده است چنانکه مطالعات سرولوژیکی سالهای اخیر بیانگر تعداد بسیاری از موارد لیشمانیوز احشایی در شهرستان کلپیر استان آذربایجان شرقی می باشد. شهرستان مذکور از طرف شمال شرق با منطقه مغان (یکی از کانونهای اندمیک لیشمانیوز احشایی در استان اردبیل) هم مرز و همجوار می باشد، از مناطقی است که اخیراً با این مشکل مواجه و درگیر شده و موقعیت و شرایط اقلیمی منطقه که برای ناقلین و مخازن بیماری مناسب می باشد، این منطقه را از نظر شیوع بیماری همچنان جزو مناطق آلوده قرار داده است.

در شهرستان فوق هیچگونه مطالعات مدون و مبسوطی در ارتباط با پشه خاکی ها و وضعیت آنها صورت نگرفته است، بنابراین رساله حاضر قدم مهمی در پاسخگویی به سؤالات زیر خواهد بود:

- ۱ - وضعیت فونستیک پشه خاکی های منطقه چگونه است؟
- ۲ - پشه خاکی ها چند ماه از سال را فعال هستند؟
- ۳ - در منطقه فوق پشه خاکی ها جهت خونخواری چه میزبانهایی را ترجیح می دهند؟
- ۴ - نسبت جنسی آنها چگونه است؟
- ۵ - وضعیت آلودگی پشه خاکیها نسبت به انگل لیشمانیا چگونه است؟